

v zvezi nakazuje več dilem. Na prvem mestu je bojazen, da selekcija, ki jo opravi filmski montažer, prekine tok dokumentarnega posnetka, ki se je najbolj približal antropološkemu razumevanju preučevane kulture, že zaradi osebne navzočnosti antropologa pri snemanju. Sicer pa iskreno ugotavlja, da "objektivnosti" tudi na filmu pač ne more biti, saj kamera ne zajame 360 stopinj zornega kota in vsak kameraman mora opraviti neko selekcijo realnosti.

Nadalje govori o naravnosti evropskega očesa, ki rado vidi tisto, kar ve, ne pa tistega, kar se v resnici dogaja v realnosti ali na platnu. Kaj pa se v resnici dogaja? Ali niso pri tem tudi antropološki žrtve svoje specializirane izobrazbe? Citira neko omembo Margaret Mead o razliki med dejstvi (facts), ki jih lahko prikaže vsak soliden etnografski film, in resnico, ki jo prikazujejo le zelo redki filmi. Proti koncu pravi:

"Moja rezerviranost do "filmske industrije" se je pokazala za utemeljeno. Razlika med raziskovalno dokumentacijo in filmom za širšo publiko je večja in trdovratnejša, kakor sem si lahko predstavljala. Poučila sem se, da edini način, kako priti temu problemu do konca, ni izobiganje konfrontaciji, ampak preprosto sprejetje te skušnje in postopna pojasnitev, v čem so razlike in zakaj sploh obstajajo."

"Začela sem se zavedati dejstva, da se kot akademsko izobrazena lahko poučim o nečem z branjem. Pred časom sem si mislila, da je za izdelavo zadovoljujočega filma potrebno samo pojasnilo, 'kako filmati' (v tehničnem smislu). Toda film, naj bo za raziskovanje ali za širšo publiko, je kompleksen medij in če mu pristopimo z akademsko izobrazbo, ga nismo usposobljeni uporabljati tako kakor smo to usposobljeni z besedo. Težko se naučimo razširiti našo sposobnost opazovanja in dela v slikah."

Dvodnevni seminar, ki sta ga imela zakonca Jablonko na Filozofski fakulteti, so obiskovali večinoma študentje etnologije, nekateri diplomirani etnologi in gostje iz drugih strok. Predvajani so bili štirje filmi iz različnih obdobj vizualnega raziskovanja Nove Gvineje. Zlasti je bila zanimiva primerjava nemega, nezmontiranega gradiva, s kopijo montirane in ozvočene verzije istega gradiva.

Zanimanju za njun nastop sta se zakonca Jablonko oddolžila tako, da sta Avdiovizualnemu laboratoriju pri ZRC SAZU poklonila kopiji svojih najuspešnejših filmov (To find the Baruya story in Her name came on arrows), Oddelku za etnologijo na FF pa študijske tekste k filmoma.

Gostovanje Jablonkovih v Ljubljani so s skupnimi močmi pripravili: Avdiovizualni laboratorij ZRC SAZU, Filozofska fakulteta in SED.

Naško Križnar

KNJIŽNE OCENE IN POROČILA

TRADITIONES 10—12 Zbornik Inštituta za slovensko narodopisje (1981—1983). Ljubljana, SAZU — Razred za filološke in literarne vede, 1984. 300 str., ilustr., povzetki v nemškem jeziku.

Trojna številka Traditiones (10—12), zbornika Inštituta za slovensko narodopisje pri Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU, z obsegom in vsebino zapolnjuje vrzel, ki je nastala v objavljanju etnoloških razprav, odkar je pred letom izšla deveta številka. Branja, kakršnega prinaša pričujoči zvezek, si v prihodnje želimo več in redneje. Traditiones so namreč edina znanstvena etnološka periodična publikacija, odkar Slovenski etnograf ne izhaja, Glasnik Slovenskega etnološkega društva pa je predvsem informativno glasilo.

Spisi, zbrani pod razdelkom Razprave, posreduje raziskovalne izsledke o duhovni, družbeni in materialni kulturi, hkrati pa kažejo, da taka delitev v etnologiji zgublja pomen. Razprave jo namreč presegajo — obravnavani kulturni pojavi so predstavljeni in analizirani v širšem življenjskem kontekstu, ki šele omogoča njihovo ustrezno etnološko razumevanje.

Inja Smerdel v razpravi "Soseska vasi Selce" na Notranjskem objavlja spoznanja o pomenu, ki ga je imela skupnost — "soseska" — lastnikov skupnega zemljišča na gospodarjenje, družbena razmerja in življenjski utrip v vasi. Pojav, ki je bil doslej obravnavan le v pravni etnologiji in pri preučevanju lokalnih skupnosti, avtorica analizira kot bdeči mehanizem patriarhalne zavesti nad vsakdanjimi opravili, vrednotami, sankcijami. Dolga desetletja je vzdrževal polariziranost med bogatimi in revnimi, med starim in novim, ščitil ustaljene vrednote, pravila vedenja in obstoječo socialno strukturo. Izhodišče, da je za razumevanje sedanosti treba poznati preteklost, omogoča pojasnitev "nevidne oblasti" generacije gospodarjev, ki v povojnih življenjskih razmerah počasi usiha, z njo pa tudi trdnost vaše skupnosti.

Stari zapisi, ustna pričevanja in ohranjene oblike so Angelosu Bašu v razpravi "Poljši lov na Slovenskem" omogočili rekonstrukcijo pomena poljšjega lova za domače gospodarstvo. Koristi so se kazale v razmeroma velikem zaslužku od prodaje kožic, v prehranbenem oziru — poljšje meso je bilo v času jesenskega lova pogosto na mizi, pa tudi pozimi je nasoljeno velikokrat nadomestilo pomanjkanje, mast pa so uporabljali v domačem zdravilstvu. Zaradi urejenejših gozdov je v povojnem času polhov manj, vse manj gospodinjstev živi od kmečke dejavnosti, odkupne cene kožic so nizke. Zato se polharjenje ohranja bolj kot šport in na Notranjskem kot turistična zanimivost, družabna priložnost in kulinarčna posebnost.

Niko Kuret z razpravo "Liki 'starcev' med maskami jugozahodne in srednje Evrope" nadaljuje svoje izčrpno raziskovanje mask. Na osnovi primerjalnega gradiva, virov, objavljenih raziskav in seveda še danes živih mask v drugih evropskih in balkanskih deželah in pri nas dokazuje kontinuiteto manističnih antropomorfnih in zaomorfni in agrarno kulturnih mask, ki so se kljub številnim oblikovnim in pomenskim spremembam ohranile do danes.

"Drabosnjakov pasijon: primerjava med dvema oblikama postavitve (1982—83 in ca. 1900—1933)" je prispevek Jurija Fikfaka, ki posega v raziskovanje ljudskega gledališča. S primerjavo strukture besedila uprizoritve iz začetka stoletja in posegov v čas prireditve, prizorišče, nastopajoče, kostumografijo, dramaturške trike v novem ekonomiziranem in stiliziranim besedilu opozarja na spremembo religiozne v narodno in kulturno funkcijo uprizoritve Drabosnjakovega pasijona, hkrati pa na drugačno recepcijo. Ob tem pušča v razmislek odprti

vprašanji o ustreznosti prikrojevanj folklorne dediščine in o širši recepciji.

Marija Stanonik v spisu "Otroška slovstvena folklor" na osnovi receptivne teorije preišča o tistih žanrih besedil slovstvene tradicije, katerih reproducenti in cenzorji so otroci. Med ta besedila folkloristi uvrščajo skoraj izključno pesemska besedila, ki jih odlikujeta čarobna moč ritma in besed. Sinkretizem besedila, ritma, melodije, plesa omogoča otroku svobodno igro z besedami in telesom. Otroci pri tem lahko vplivajo na tekst in kontekst slovstveno folklornega sporočila. Strukturiranost proznih zvrsti tega ne dovoljuje, zato doslej niti ene prozne zvrsti ni bilo mogoče obravnavati kot izključno otroške. Stanonikova ugotavlja, da se je folkloristika premalo posvečala proznim oblikam. Take raziskave priporoča tudi zaradi današnjih drugačnih razmer otrokovega odraščanja in za natančnejše razumevanje razmerja med otroško slovstveno folkloro in otroško oz. mladinsko književnostjo.

Emilijan Cevc v prispevku "Motivna izhodišča ljudske pesmi "Sveta kri sejana" dopolnjuje spoznanja Ivana Grafenauerja o teološki vsebini motiva Marijinega s Kristusovo krvjo poškrabljenega oblačila. Za odmevnost tega motiva v več pesemskih inačicah in poznogotski plastiki je odločilen dodatek o sejanju Kristusove krvi po poljih, goricah in vrtovih za rodnost pšenice, vinske trte in cvetja. Pobožnost do Marije se je pri ljudstvu povezala s prvinskimi principom življenja slovenskega kmeta — zemljo, rastjo, skrbjo za pridelek in preživetje. Tako se je krščanska simbolika kakor že velikokrat prej prepletla s predkrščanskimi verskimi predstavami, ki so bile globoko zakoreninjene v srednjeveški ljudski kulturi.

Na slovstveno področje posega tudi Dušan Ludvik z razpravo o "Rezijanski muji — grdini", pogosto nastopajočim pravljicnim bitjem v rezijanskih živalskih pravljicah. Bitje nima ustreznih slovenskih in slovanskih vzporednic. Po etimološki in vsebinski analizi ga je avtor povezal z germanskim prostorom.

V razdelku iz zgodovine naše vede je sedem prispevkov.

Helen Požar-Podlogar je zbrala in kritično predstavila vse tiskane in nekatere rokopisne vire o ženitovanju v Zilji od konca 18. stoletja. do danes.

Zmaga Kumer piše o Cafovi rokopisni zbirki slovenskih ljudskih pesmi v 4 zvezkih iz let 1841, 1844, 1845 in 1855. Zbirka je pomembna, ker je v njej zbrano pesemsko izročilo Frama in okolice iz prve polovice 19. stoletja, posreduje pa tudi podatke o nekaterih pevcih.

O slovenskih imenih za etnologijo, kakor so bila zapisana v časnikih med letoma 1843 in 1857, piše Angelos Baš. To pa je tudi prispevek k poznavanju spreminjajočih se pogledov na predmet etnologije, takrat še znanstveno neizoblikovane vede.

Sledita spisa Vilka Novaka. Prvi je posvečen prezretnemu etnološkemu spisu Vinka Kluna o Slovencih, ki je bil leta 1859 objavljen v moskovskem časopisu Russkaja beseda. Klun je zbral dotedanjan dognanja o Slovencih in je bil takrat edini posrednik znanja o Slovencih pri Rusih. Druga razprava je izčrpna ocena etnološkega dela Stanka Vurnika, prvega kustosa in asistenta v ljubljanskem Etnografskem muzeju, in je pomemben prispevek za zgodovino slovenske etnologije.

Monika Kropelj je predstavila etnološka prizadevanja Josipa Šašla in zbrala njegovo bibliografijo.

Marija Stanonik posreduje spoznanja o odnosu do slovstvene folklore med NOB. Ugotavlja, da ji je bilo v kulturniških pobudah določeno pomembno mesto. Na terenu je doživljala razmah predvsem pesemska folklor, posebno pomembna tudi v koncentracijskih taboriščih. Zgledovala se je po srbski in hrvaški junaški epiki.

V razdelku Glose Bogo Grafenauer provokativno sprašuje Ali so mogoči "pogledi" na katerokoli znanost brez obravnavanja njene svoje metode? Grafenauerjevo razmišljanje se ustavlja ob pred skoraj šestimi leti

izšli knjigi Pogledi na etnologijo in nedvomno bo znova spodbudilo odgovor etnologov.

"Nekaj glos ob drugi knjigi Slovenskih ljudskih pesmi" je prispevek Emilijana Cevca, ki predvsem z umetnostnozgodovinskim pogledom dopolnjuje spoznanja raziskovalcev našega pesemskega izročila.

Gradivo in zapiske so prispevali Milko Matičetov Jože Gregorič, Roberto Dedenaro, Niko Kuret, Jaro Dolar in Emilijan Cevc.

In memoriam je zapisal Milovan Gavazzi leta 1982 umrlemu švicarskemu etnologu Robertu Wildhaberju.

V sklepnem delu zbornika je objavljenih še 25 knjižnih poročil in ocen.

Ingrid Slavec

Aprila je dopolnila 60 let svojega ustvarjalnega in delovnega življenja dr. Zmaga KUMER, dolgoletna urednica Glasnika SED. Uredništvo se s toplimi in iskrenimi čestitkami pridružuje njenemu jubileju, hkrati pa slavljenci želi še mnogo ustvarjalnih let. Vsi, ki smo kakorkoli povezani z Glasnikom pa se ji najlepše zahvaljujemo za neprecenljivo delo za naš časopis, saj vemo, da brez dela Zmage Kumer ne bi bilo današnjega Glasnika. V dolgoletnem delu za Glasnik SED, Zmaga Kumer ni bila samo njegova urednica, pač pa delavka za vse in je z neizmerno potrpežljivostjo, voljo in zavzetostjo vodila in ohranila Glasnik v njegovih najtežjih dnevih. Nekatere, skoraj samo njene in v najcenejši tehniki razmnožene številke Glasnika pričajo o izredni volji in želji po ohranitvi kontinuitete in življenja naše društvene revije. Letos stopa Glasnik v 24. leto svojega izhajanja, v tem času pa ga je ducat let urejevala Zmaga Kumer. Njegova gonilna sila je bila tudi takrat, ko so bili v kolofonu zapisani drugi uredniki. Po letu 1978/79, ko je Zmaga Kumer zapustila uredniški odbor, je ostala stalna sodelavka. Od Glasnika se pravzaprav ni nikoli ločila, saj je še vedno prisotna vsaj z dobrim nasvetom, če že ne s prispevkom. Dobro je poznala težave uredniškovanja, zato je z bodrilno besedo ali s strokovnim nasvetom pomagala sama od sebe in je ena redkih članic našega društva, ki tako ali drugače sodeluje pri časopisu brez posebnih prošelj uredništva. Glasnik namreč še vedno pojmuje kot naše skupno glasilo. Zato ji uredništvo še enkrat izreka tople besede zahvale in želi, da bi nam še dolgo pomagala pri skupnih naporih.

Uredništvo